

Tomasz REMBALSKI

Powołanie i pierwszy rok działalności Stacji Naukowej i jej Komisji Kaszubskiej Polskiej Akademii Umiejętności w Gdańsku*

Pierwsze zebranie członków Rady i Komisji Kaszubskiej Stacji Naukowej PAU w Gdańsku odbyło się w Tawernie „Mestwin” 21 lutego 2015 roku. Prof. Józef Borzyszkowski, witając zebranych przybyłych z Warszawy, Torunia, Olsztyna, Szczecina, Słupska, Bytowa, Wejherowa, Gdyni, Sopotu i Gdańska, jako organizator Stacji Naukowej PAU w Gdańsku, przekazał dla zgromadzonych pozdrowienia od sekretarza generalnego PAU prof. Jerzego Wyrozumskiego. Wspomnił również o nieobecnych, którzy usprawiedliwili swoją absencję. W zebraniu gościnnie uczestniczył również wicemarszałek Senatu RP Jan Wyrowiński. Następnie prof. Borzyszkowski zaprezentował okoliczności powołania w Gdańsku Stacji Naukowej PAU i jej uwarunkowania statutowe. Nadmieniał, iż stało się to dzięki staraniom i na wniosek członków PAU z dn. 25 maja 2014 roku prof. dr. hab. n. med. Janusza Limona (od 1 stycznia 2015 roku wiceprezesa Oddziału Gdańskiego PAN) oraz prof. dr. hab. Józefa Borzyszkowskiego, prezesa Instytutu Kaszubskiego. Wniosek został przyjęty i 24 czerwca 2014 roku Rada Polskiej Akademii Umiejętności powołała Stację Naukową PAU w Gdańsku. Na mocy decyzji Rady PAU z 28 października 2014 roku organizatorem Stacji Naukowej PAU w Gdańsku i jej Komisji Kaszubskiej został prof. Józef Borzyszkowski. Dnia 21 stycznia 2015 roku Rada PAU zatwierdziła również skład Rady i członków Komisji Kaszubskiej. W swojej wypowiedzi prof. Józef Borzy-

---

* Przedruk z „Acta Cassubiana”, t. XVII, 2015, s. 357–359.

szkowski wspomniał, iż niejako wzorem Krakowa chciano ulokować siedzibę Stacji przy Oddziale Polskiej Akademii Nauk przy ul. Jaśkowa Dolina. Nie bez żalu stwierdził, że projekt ten nie doszedł do skutku. Stąd siedzibą Stacji Naukowej PAU w Gdańsku stał się Dom Kaszubski przy ul. Straganiarskiej 22. Po tym prof. Józef Borzyszkowski przeszedł do omówienia zadań Stacji Naukowej PAU w Gdańsku oraz możliwości jej działalności w dziedzinie humanistyki. Na pierwszym miejscu wymienił możliwości organizowania konferencji naukowych. W dalszej części wystąpienia prof. Borzyszkowski, obok propozycji konferencji, wspomniał również o możliwości patronowania gdańskiej Stacji PAU „Encyklopedii Kaszubskiej” czy projektowi „Kaszubi w dziejach Rzeczypospolitej”. Nieobce winny jej być również sprawy artystyczne. Szczególną uwagę zwrócił na poszerzenie kontaktów w basenie Morza Bałtyckiego.

Możliwości badań i działań Stacji PAU w dziedzinie nauk medycznych zaprezentował prof. dr hab. n. med. Janusz Limon w formie prezentacji, zatytułowanej *Efekt założyciela a Kaszubi*. Według encyklopedycznej definicji *efekt założyciela* to:

[...] szczególnie przypadek dryfu genetycznego występujący, gdy populacja w przeszłości przeszła przez stadium z bardzo niewielką liczbą osobników wskutek migracji niewielkiej liczby osobników na izolowaną wyspę. Przypadek spowoduje, że taka populacja będzie miała drastycznie odmienną i zubożoną pulę genetyczną w stosunku do populacji wyjściowej. Do podobnego efektu może dochodzić także wskutek gwałtownej redukcji liczby osobników w populacji, na przykład na skutek tępienia przez człowieka, katastrof sztucznych, czy też naturalnych (efekt wąskiego gardła). Pozostaje wtedy bardzo mała liczba osobników, które krzyżują się między sobą. Następnie dochodzi do wzrostu homozygotyczności, ujawniają się niekorzystne allele recesywne i defekty genetyczne. Populacja może odbudować swą pierwotną liczbę osobników, ale pod względem genetycznym nie będzie to już ta sama populacja.

Prof. Limon wspomniał o stosunkowo licznych przypadkach zmian genetycznych występujących wśród Kaszubów. W mediach zjawisko to zostało okrzyknięte „kaszubską kłątwą”, z czym, zdaniem prelegenta, należy walczyć.

Bardzo interesujące wystąpienie prof. Limona spotkało się z żywą dyskusją, w której udział wzięli prof. Jacek Jassem, prof. Cezary Obracht-Prondzyński, prof. Zygmunt Szultka, prof. Miłoś Reźnik, prof. Józef Borzyszkowski i dr Tomasz Rembalski. W jej podsumowaniu prof. Borzyszkowski stwierdził, iż dowodzi ona, jak potrzebne są wspólne seminaria medyków i historyków, czy socjologów.

W dalszej części spotkania nastąpiła autoprezentacja zebranych członków Rady Stacji Naukowej PAU w Gdańsku i jej Komisji Kaszubskiej. W kolejności wystąpili: prof. Daniel Kalinowski, prof. Edward Breza, prof. Janusz Limon, prof. Jacek Jassem, prof. Roman Kaliszczak, ks. prof. Woj-

ciech Bęben, dr Katarzyna Kulikowska, dr Miłósława Borzyszkowska-Szewczyk, prof. Miłóš Reźnik, prof. Cezary Obracht-Prondzyński, prof. Józef Borzyszkowski, dr Tomasz Rembalski, prof. Stanisław Achremczyk, prof. Janusz Jasiński, prof. Jolanta Wierzba, prof. Anna Kwaśniewska, prof. Jerzy Treder, dr Justyna Pomierska, prof. Edward Włodarczyk, prof. Zygmunt Szultka i prof. Kazimierz Kozłowski.

W wyniku głosowania dokonano wyboru przewodniczącego Rady oraz Zarządu Komisji. Przy dwóch głosach wstrzymujących na przewodniczącego Rady Stacji Naukowej PAU w Gdańsku wybrano prof. Janusza Limona. Również przy dwóch głosach wstrzymujących wybrano prof. Józefa Borzyszkowskiego na przewodniczącego, prof. Jolantę Wierzbę na zastępcę przewodniczącego i prof. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego na sekretarza Komisji Kaszubskiej PAU.

Duże znaczenie w rozpoczętej działalności Stacji Naukowej PAU w Gdańsku odegrała konferencja „Kaszubi i Pomorze a Kraków: o zainteresowaniach sprawami kaszubsko-pomorskimi w kręgu Polskiej Akademii Umiejętności”, która odbyła się 12 czerwca 2015 roku w Sali Mieszkańskiej Ratusza Staromiejskiego w Gdańsku. Jej organizatorami były Stacja Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności oraz Instytut Kaszubski. Referaty wygłosili: prof. Jerzy Wyrozumski *Prof. Gerard Labuda – pierwszy prezes odrodzonej PAU a Gdańsk i Kraków*, prof. Józef Borzyszkowski *Kraków a Florian Ceynowa – ojciec regionalizmu kaszubskiego*, prof. Julian Dybiec *Strategia Akademii Umiejętności i jej społeczne wsparcie w czasach zaboru*, prof. Daniel Kalinowski *Obraz Gdańska i Pomorza w opiniach Krakusów w II poł. XIX i I poł. XX wieku*, dr Justyna Pomierska *Stefan Ramult i sprawa kaszubska w Akademii Umiejętności – ich udział w rozwoju kaszubologii*, prof. Anna Kwaśniewska *Krakowskie środowisko naukowe a tematyka pomorska w badaniach Instytutu Bałtyckiego*, dr Krzysztof Sławski *Portret zbiorowy gdańsko-pomorskich członków PAU z pocz. XXI wieku*, prof. Cezary Obracht-Prondzyński *Uczeni a sprawa kaszubska – rola Akademii*. Referat *PAU na Pomorzu – wyzwania, możliwości, zobowiązania* wspólnie wygłosili prof. Janusz Limon i prof. Józef Borzyszkowski. W drugim dniu konferencji, z myślą o krakowskich gościach, odbył się objazd naukowy po Kaszubach. Zwiedzono m.in. Będomin, Wdzydze Kiszewskie oraz Wieżycę.

Dnia 28 maja 2015 roku w Domu Kaszubskim w Gdańsku odbył się pierwszy wykład z cyklu „Kaszubskie wykłady Akademii Umiejętności”, zatytułowany „*Efekt założyciela*” a *populacja kaszubska*, który poprowadzili dr hab. Jolanta Wierzba i prof. dr hab. Janusz Limon. Współorganizatorami spotkania była Stacja Naukowa i Komisja Kaszubska Polskiej Akademii Umiejętności w Gdańsku oraz Instytut Kaszubski.

Pod patronatem prof. Beaty Pastwy-Wojciechowskiej, dziekana Wydziału Nauk Społecznych UG; prof. Janusza Limona, prezesa Oddziału Gdańskiego Polskiej Akademii Nauk; prof. Józefa Borzyszkowskiego, przewodniczącego Komisji Kaszubskiej i kierownika Stacji Naukowej PAU w Gdańsku, oraz prof. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego, prezesa Instytutu Kaszubskiego, 5 listopada 2015 roku odbył się „Dzień z Profesorem Janem Strelauem”. W programie znalazł się wykład prof. Jana Strelaua *Od badań podstawowych do zastosowań w praktyce psychologicznej: na przykładzie Regulacyjnej Teorii Temperamentu*, który został wygłoszony na Wydziale Nauk Społecznych UG, oraz spotkanie autobiograficzne, połączone z prezentacją książki-wywiadu z prof. Janem Strelauem pt. *Poza czasem*, które poprowadził prof. Cezary Obracht-Prondzyński. Było to drugie takie spotkanie, gdyż pierwsze, którego współorganizatorem był również Instytut Kaszubski wspólnie z Oddziałem ZK-P w Bytowie i Burmistrzem Miasta Bytów, odbyło się 9 lipca 2015 roku w Bytowie. Spotkanie to poprowadził prof. Cezary Obracht-Prondzyński.